

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

SZERKEZTŐSÉGI IRODA:

Rózsa tér, Kardos-ház, 16. sz. alatt.

Ide intézendő a lap szellemi részét illető minden közlemény. Kéziratok s levelek vissza nem adtnak. Bérmentetlen levelek csak ímért kezeltől fogadtatnak el.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben hához hordva vagy vidékre postán küldve:

Egész évre 10 fnt. — Félévre 5 fnt. — Negyedévre 2 fnt 50 kr. — Egy hóra 1 fnt.

HIRDETÉSI DÍJ:

Ot-hasabos postisor egyszeri bejelentésért 5 kr. — Helygélj minden hirdetésért külön 30 kr. — Nyitási 4 hasabos postisorért 20 kr.

MÁDÓ-HIVATAL:

Kutasi Imre könyvnyomdája. Főpiacz, Sz. Nagy Károly-ház.

Ide küldendő a lap anyagi részét illető minden közlemény ugyanint az előfizetési pénzek, a kiadás körüli panaszok és áhirdetmények.

A debreczeni zsinat jelentősége a multból tekintve.

A reformátusok országos zsinata nemsokára megnyílik Debreczenben, oly történelmi eseménynek lesz szenttanuja a város, minőnek párja nincs a hazai protestáns egyház multjában.

Vessünk ennek igazolására egy pillantást a multba, az ad világitást a jelenre.

Az első magyar zsinat 1545. szept. 20-án tartott Drágyi Gáspár főispán általa Erdődön 29 lelkész jelenlétében. Hajnala volt az a Tiszvidék reformátóinak. Az első országosnak mondható zsinat Kolozsvárt 1557. jun. 13. tartott meg az erdélyi országgyűlés engedélye folytán, 3 egyházkerület: az erdélyi szász, az erdélyi magyar és a tiszavidéki egyházkerületek szuperintendensei tanácskoztak ott együtt a közösen készített hitvallást Melancthonnak megküldötték. A tordai országgyűlés 1564. jun. 12. államilag elismervén a református egyház szabadságát és létjogát, erre következett be a döntő fordulatot előidéző országos zsinat Debreczenben 1567. február 24. Milius Péter elnöke alatt, ekkor a Tiszavidéki két egyházkerület 17 egyházmegyéje gyűlt itt egybe, elfogadta a helyvithatást s a csaknem 100 évig érvényben maradt debreczeni kánonokat (74 cikkű egyházi törvény) szerkesztette, az alkotmánytervet megállapította.

Fontoságra nézve ehez csak a szatmár-németi németi zsinat hasonlítható 1646. jun. 10., melyen I. Rákóczy György erdélyi fejedelem is jelen volt, Gelei Katona István, a fejedelem udvari papja és erdélyi püspök elnököltek. A tagok száma 3 egyházkerületből 110 volt, a mostan tartandónak 5 egyházkerületből 114 rendes tagja leendő, a mi mutatja, hogy aránylag kevésre van téve jelenleg a zsinati tagok száma. Szatmár-Németiben rendeltetett el új egyháztörvény szerkesztése s a 100 kánon több mint 200 éven át alaptörvény maradt, a mostani zsinatnak feladata újjal helyettesíteni azt. E zsinaton érte el a magyar ref. egyház tetőpontját, a linzi béke után első és utolsó hatalmas nyilatkozvány volt az, végzéseit református vallásu fejedelem szentesíté.

30 év múlva már elnémultak a nagyobb szabású zsinatok, a börtönök s

a bányai gályák tartották leláncolva a protestáns lelkészeket és tanárokat; siralmas korszak borult a két prot. egyház felé 135 éven át, 2 ik József császár türelmi rendelete adhatta vissza a szabadabb lélekzést. — Jött a francia forradalom nagy vihara, az elmék felvilágosultak, a két elnyomott szabadság: a politikai és lelkesmereti, együttesen követelték vissza jogukat s az 1791-ki országgyűlésen a protestánsok vallásszabadsága visszavonhatlan törvényvel biztosított. Ez újult korszak hatása alatt tartott a budai zsinat 1791. szept. 14. a magyarországi négy ref. egyházkerület követői által, tevéen a tagok száma 100-at. Királyi biztosul Almási Pál Aradmegye főispánja nevezetett ki a királyi felség által. Elnökül közfelkeltással gróf Teleki József választott. Alkotmányozó zsinat volt ez, tartott egy hónapig, végzéseit azonban a király nem szentesítette, de a bennök lefektetett elvek lassanként életbe léptek.

Epen 90 éve, mióta ily rendszeres országos zsinat nem volt, a multa tekintve (1566, 1646, 1781, 1881) körülbelül egy-egy század esik az országos jelentőségű zsinatok tartására, és épen e nagy távolság volt az akadály, hogy az egység tudata, az egyesülésben rejlő erő és életföltétel mind e mai napig nem felelt nálunk oly fokra, minőn az az amerikai és skót református hitkönyvknél tapasztalható, kikül évenként tartatik egyetemes zsinat s a közös tevékenység és alkotás nagyszerű műveleteivel találkoznak. A zsinat oly jelentőségű az egyházra, mint az országra nézve az országgyűlés, ennek rendszeres tartása fejleszti ki az államélet feltételeit, eszközeit. — A két első országos zsinat (1567 és 1646) a Habsburg-háztól független országgrészen volt országos, és az akkori erdélyi fejedelemség területén ment véghez, Erdély és Debreczen találkoztak a zsinatokon, de Budapest és Pápa vidéke nem. — Az 1791-ki zsinatok állami és politikai okok miatt Erdély maradt ki a magyarországi zsinatból. A most tartandó debreczeni zsinat eddigéig az első és egyetlen lesz negyedfélszáz óta, mikor mind az öt kerület együtt tanácskozhatik zsinatilag. Ily időpontot tehát a magyar ref. egyetemes egyház még eddig nem ért el soha s ennek meggon-

dolása meghatja az elmelkedő lelkét s egyfelől sohajtvá kérdi: miért nem lehetett ez így ezelőtt is? másfelől sóvárogva óhajtja: legyen így ezután.

Debreczennek jutott a megfizeteltes, hogy a tulajdonképeni első országos zsinatot kebelébe fogadja. Magyarország állami egységének egyik megerősítő pecsét leendő a református öt egyházkerület egyesülése a zsinatban. Ha e zsinat szerencsésen oldja meg feladatát, a fokozatos egyházi hatóságok jogkörét és állapotát való viszonyát a keresztyén demokracia, azaz a tiszta zsinat-presbiteri elv és rendszer alapján szervezi, oly ércoszlopokat álltand a magyar református egyház százados épületébe melyek a nagyban megváltozott állami és társadalmi körülmények és állapotok bármely rázkódásai közepett épen és ingatlanul fogják azt fentartani s megmenteni a jövő számára.

Debreczen protestáns érzületű polgárai fogadják érdeklél, lelkesedéssel és szeretettel a zsinatot, ez jelül szolgál, hogy a század híttő hatása alatt sem aludt ki a kebeléből a szent tűz, de egyszersmind bátorító és emelő biztatást ad az országos egyházi gyűlésnek, hogy ez is dicső buzgalommal és kitartással fogjon az alkotás munkájához.

Balogh Ferenc.

— **Ö Felsége a király** tegnap reggel a gyorsvonattal megerkezett a budapesti indóházhoz, s onnan Rákoson át azonnal Gödöllőre ment.

— **Ö Felsége a király** és az orosz cár közötti találkozás hírént mind Bécsből, mind Pétervárról nagy határozottsággal megszólalt. Mind bécsi és pétervári táviratokban, — mind a Tagbl. közlésében foglaltatik e czáfolat, mely azt is mondja, hogy a legközelebbi napokra és hetekre ily találkozás nem czéloztatik.

Nyilt levél Körössy Sándor tanár urhoz.

A képviselőház tekintélyének érdekében.

I.

(T.) A világ halad. Teremtés óta annyira tökélyesült az ember (plane ha majom volt azelőtt) hogy legősebb apáink mai unokáikat megennék, annyira nem ismernének rá a rokonságra; a történelem pedig, az emberi művelődés ezen fokmérője azt mutatja, hogy eddigi hala-

dásunkhoz mérten, ma sokkal rohamosabban haladunk, mint haladtunk eddig, s ha e földgömb kitar még annyi ideig, mint a meddig már kitarott, mai eszünkkel még csak felfogni se bírjuk az emberiségnek tulajdonképeni célját. Amde ha az alkotmányok történelmét tanulmányozzuk, az emberiség haladása itt már a világerő sines arányban ama haladásokkal, melyeket a természeti és erőtudományok terén elért, mert a görögök és rómaiak alkotmányában még ma is akadunk oly pontokra, melyeknek a jelenkor gondolkozó emberét megdöbbenek, mert a népjog iránti oly finom érzéssel lettek azok alkotva, hogy a mai művelt Európát sok tekintetben felülmulják.

Nem czélom itt az alkotmányok mikénti fejlődését ismertetni, ámde mi a haladás lássúságát illeti, hát ez a haladás azért nem hasonlítható össze a más téreken tett haladással: mert itt a felfedezések és találmányok nem járják. Azon országok és nemzetek, melyek kapkodva működtek az alkotmányosság terén, azt hívén, hogy a találékony emberi észnek újabb és újabb pontozatok alkotása sikerülni fog itt is, pedig a nélkül, hogy azokat a gyakorlat és tapasztalás iskoláiból kellene merítenie, — mondom, azok az országok az alkotmányuk tökélyének tekintetében soha nem képesek utólni Angliát, mely soha nem rombol, hogy ismét előlről kezdje, hanem folytonosan épít. Ö csak azt az állapot tartja biztosnak melyet már kipróbált s építésének haladását azonosképen alkalmazza a mai stílyhez, hogy az folytonos összhangban legyen az előbbiekkel, s addig illesztget s addig illesztget egy egy kiugrást, czírádát, vagy ornamentumot, míg az a már megévőkkel úgy összeillik, mintha csak azokból nőtt volna ki; de a legtöbb esetben úgy is van.

Azért is igen tisztelt tanár ur, mikor a lapokban olvastam, hogy Debreczen városának harmadik kerülete a kormányelnök lemondásának esetében Önt fogja képviselőjelöltjeül felléptetni, eszembe jutott egy régi terv, s megviláglant agyamban egy gondolat: hogy ezen tervemet én megismertetem a tanár urral s mint e lapok egyik szerény munkatársa, kéni fogom, hogy megválasztása esetében ezen tervemet, ha t. i. elfogadhatónak tartja, az ország képvise-

A „Debreczeni Ellenőr“ tarczája.

A színművészet titka. *)

Közi: Udvardi Sándor.

A művészetek mindegyike csupán látszat a szépségnek, ami illuzióknak, mely a valódiság jellegét nyomja reá. Nézzünk (teszem azt) egy nagy esztaképet. Mint rohan egymásra az ellenfél, mily dühvel csapnak össze! Pedig az a százkra menő alak bizon egy helyen mozdulatlanul van ott a képen, megtartja örök időkre azt a heiyet, melyet számára a festő ecsetje a vásznon kijelölt.

Ezen képzelt, káprázatos mozgáshoz, melyet azonban mi a szemlélés pillanatában valóban hiszünk, hasonlít a színész lelkülete az indulatok ama különféle harcával, melytől őt teljesen áthatva leuni gondoljuk, mikor benünket játéka közben hol elragad, hol részvétre gerjeszt, sőt könnyekre is fakaszt. A színház látogató közönség legnagyobb része általában úgy is van meggyőződve, hogy az a színész a ki nem érzi is egyszersmind mindazt, a mit játszik, a mit mond, ki nem lángoló és valódi érzelmektől van eltelve, nem is hathat igazán gyűjtőleg. — Ez a hit amily elterjedt, éppoly mértékben téves.

Az igazság az, miről e tekintetben nagy

*) A „Nemes Pester Journal“ után.

művészek keltenek bennünk meggyőződést, midőn játékkukban az indulatok minden árnyalatát remekül tükrözik; tükrözik pedig híven azért, mivel az eszközökkel, produkáló képességekkel s a művészet hatáiraival folyton találkoznak még játékkukban is.

Walter, a híres drámai hősnő Grillparzer „Sappho“-jában a czímszerepet játsza. Eijut ama jelenethez, midőn a lesbosi nőlanos megtudva, hogy kedvese, a szeretett Phaon számára elveszett, csordultig fájdalommal és keserőséggel — kitör. Akja hangos panaszokra fakad. — Meghat e jelenet; szorult kebelével nézzük, mint roskad le a szívén, ejtett sebkinjaiban a művésznő; s ő? — Ö a mellette megálló színészhez azalatt bosszusan — de sugva — így kiált: „Menjen arrább, hisz őszszabágya a Schleppeimet!“

Rossi Ernest Leart adja. A zord pusztaságon lefolyó vihar jelenet alkalmával midőn az agg király azokat a szörnyű átkokat szórja, hogy azok fájdalommal az egész emberiség szenvedéseit érezzük, félreüti Rossi a „holod“ fején a sapkát, s a dühében tomboló aggastyán bir elég lelkinyugalommal ahhoz, hogy collegáját erre figyelmeztesse. — Es S a l i n i t látják-e önök meghalni a „Morte civile“-ben? — Érezték azt a borzalmat, melyet az ő szörnyű haláltusája minden nézőben gerjeszt? No lám, pedig mikor ő végvonaglásai közben reszkető kezekkel göröcsösen kapkodott mellébes, alkalmat talál s elegendő

időt megnézni zseb óráját, nem kékik-e el a Souper-ról.

Rösmön hasonló vonást lehetne összegyűjteni a mi nagy színészeink L e n d v a y r ó l F a n c s y r ó l, E g r e s y r ó l számos másokról. Egy se volt ezek közül igazi, hivatott színész? vagy talán megszenteltelentették a művészetet? — Fel lehetne hozni e kérdésre feleletül a szeniális A l d r i g e-t, ki mint Otello az indulatok oly lángjában égett, hogy veszedelmes volt közelében lenni. Ez a kivételes eset azonban épen megerősíti nézetünket. A forró égaj szülötténél a természetes ösztön a művészet korlátait áttörte. Máskülöben azért a valódi színművész játéka csak abban rejlik a nyitja, hogy a színpadon állva, bármely pillanatban ura legyen magának s az adott eszközöknek, hogy azt, mit az érzelmek természetes világából eleresett, tanulmány által művészi kerekdedéggel állítsa szemünk elé.

Ezen első tekintetre talán idegennek tetsző theoriánkhöz van különben két kezesünk, akik legalább egyikének szava: minden bizonynyal döntök lesznek. C o q u e l i n ez, a nagy színművész, a Comédie française tagja.

Coquelin azt mondja „Lart et le Comedien“ című zamatos kis művében: „Meggyőződéseim hogy csak akkor válik a színész művésszé, ha tökéletesen ura önmagának, annyira, hogy tetszés szerint tud kifejezni oly indulatokat melyeket nem érez, sosem is ér-

zett sőt temperamentumánál fogva érezni soha nem is tudott volna. Ugyanoly tehetség, mely lehetővé teszi a dráma író agyában egy Macbeth vagy Tartuffe megszületését — holott azok szerzője maga, szelid és becsületes ember — képesíti a színészt azon alakok személyesítésére.

A valódi színész mindenkor tette kész, bármely momentumban felveszi szerepét s azonnal előteremteni tudja a kellő benyomást. Ö parancsol a nevetésnek, a könnyeknek, a meghatottságnak, nincs szüksége rá hogy előbb önmaga meghatott vagy holmi égi szikrától inspirált legyen.

Beszélik T a l m á r ó l, hogy atyja halála hírének hallatára szívszagató jalkiállításban tört ki egy — persze természetes, őszinte de — oly szép és hangzatos jalkiállításban, hogy csakhamar rá jegyzetet vett fel róla, hogy alkalom-adtával majd a színpadon produkálja. — E jellemző vonás mutatja, mennyire féken bírta tartani indulatait a végből, hogy azokat bármikor szolgálatába rendelhesse. — Mint a költőknek saját átélit szenvedéseik egy vers megírásához, éppoly anyagul szolgálhatnak nekünk a miénk a jó alakításához.

Az alakító nem kell, hogy meghatott legyen. Erre neki épenséggel nincs szüksége, — valamint nem kell, hogy egy zongora-virtuóz kétségbeesett hangulatban legyen, hogy Chopin vagy Beethoven gyász indulóját hatással s a kellő kifejezéssel eljátszhassa. Ö ösmeri da-

lőinek hozzájárulásával érvényre emelni méltóztatásuk.

E tervemmel persze hogy nem akarok semmiféle újítást, én Anglia alkotmányos működését és haladását tartom ideálomnak, s nemcsak hogy nem kísérlelek meg semmiféle rombolást, ha még annyira hatalmamban állna is, de attól határozottan borzadok. Amit tehát én itten előadni bátorodom, azt a tapasztalás követelményeinek tekintem, még pedig oly követelménynek melyre a gyakorlat minden nap, minden órában reá mutat, s ha bár e mutató ujját minden ember látja, észreveszi, egyik sem gondol arra, hogy az a mutató ujj mutat tulajdonképen valamire, de mert hát szünet nélkül mutat, az emberek már megszokták: mutat pedig ez a mutató ujj azon szabadonczkodásra, melyet a mai sajtó „szabad sajtó” órvé alatt üz; mutat ez a mutató ujj azon műveletekre, melynek a „szabad sajtó” megteremtése előtt mindenestre hogy nem léteztek, mert épen a sajtó-szabadság működése alatt fejlődtek ki, mint aranyolvasztás közben az a salak, melyet az aranytól megkülönböztetni és eltávolítani szükséges. Az a mutató ujj, tehát arra a salakra mutat, azt mutatja, hogy az nem arany, holott az aranyval mégis összetévesztetik, összekevertetik és arany helyett árulják, de vásárolják is.

Régen nézem én ennek a mutató ujjnak irányát! Régen látom megszületni a salakot és régen látom azt a visszaélést, mely itt az adásvevésnél előfordul. De nincs olyan, kinek eszébe jutna, hogy e visszaélésen talán segíteni is lehetne? Mindenfelé cseng kong a hamis érzés, a hamis pénz; a rászédett ember napról-napra szaporodik, sőt mert látja a világot, hogy ellene senkinek semmi kifogása, hát már a művelt osztályokban is fogadni kezd. Ha kursusban van — gondolja magában egyik másik — hát Isten neki! Es a rozspénzt elfogadják közönyösségből, különzködésként, mint pikantiert, mint divatot. S ha egyesekre nézve ez talán nincs is nagyobb befolyással ma még, tekintve a következményeket befolyással leend majd, ha beváltásra kerül a sor, és nem lesz aki beváltja, gazdagoknak érzik magukat az emberek és egyszer csak azon veszik észre hogy: — tönkre mentek. Vagyonait, értékeiket kicserélték: — tantuszokkal.

Én tehát, ki nemcsak ezen üzérkedést, de azt a modort is látom, melynek lendületét ezen üzérkedés köszönheti — mert látom, hogy a tantuszokat ijeszgetéssel, fenyegetéssel, káromkodással is elfogadják, ki pedig el nem fogadja, azt leszidják, legazemberezik — arra a gondolatra jöttem, hogy ez a nagy szabadonczkodás talán nem szabadság, s hogy annak korlátozására az államhatalom hivatva van.

— A delegatiónk megnyitása — miut halljunk — e hó 27-én fog megtörténni.

— A polgári perrendtartás életbeléptetésének elhalasztását híresztelték e napokban. E hír alaptalan. A perrendtartási nevelés új napján életbe fog lépni.

rabját jól, régóta, felnyitja a zongorát játszik — s mi vagyunk meghatva.

Sőt, hogy tovább menjünk, még tartózkodnia kell a játszó művészeknek hogy holmi privát érzelmek folyásának utat ne adjon mert nagyon félt, hogy hamis fogásokat ejt. — Ezen módon a színész is. Ha önérzelmét nem az alakításra csupán felhasználható anyagnak tekint, hanem magamagával azonosítva szerepét magát kezdi játszani, oda jut, hogy kockázattalja a sikert s a szerepet eljéti. Igazgatóságában fuladoz támolyog és elreked.

Az igazított embert küönben se lehet érteni. A szenvedély természetes eredménye: mindig az, hogy megrabol az önaralom képességétől, megszibbasztja az erőt. Felhevült állapotában elveszti az ember a fejét, s hogy tehetne aztán valamit jól, ha nem tudja mit mivel?

„Ma este nem vagyok magammal megelégedve, — írja naplójában Molé — nagyon elhagytam magam ragadtatni, nem uralkodtam magamon eléggé... oly igaz voltam, minden részemben mint akárha otthon lettem volna hasonló szituációban; ez pedig nem fér össze a szinpad optivával.

Diderot — a mult században — ki Coqueleinnél nem kevésbé ösmerte a szinpadot felvetett témájukhoz e következő sarkalatos mondatot szolgáltatja:

„Az érzékenység igen nagy mértéke kö-

Országgyűlés.

Budapest, okt. 17.

A felirati vita véget ért.

A vita bezárása előtt Vuchetich István horvátországi képviselő szót magyar nyelven, s kivéve azt, hogy Fiumé névze némi fentartással őt helyesen és nagy tetszés közt, Polit ellenében állította, hogy Horvátországban a választások teljes szabadsággal mentek végbe, s alaptalan a vád, hogy ott a szerbek prote gátatnak. Igenis vannak ott szerbek magas hivatalokban, de csak azért, mert Horvátországban a ki érdemes és pualificált, az hivatalt is kaphat. Nem tudja, mi jogotítja Politot arra, hogy horvát ügyekbe avatkozzék. Van nekik képviselőjük, mely eintézi Horvátország ügyeit, s nem szorultak Polit urra. Végül nagy derűtlenség és taps között mondotta Szalay Imre multikori hasonlatára (a mérges kutyáról, melynek mindig uj koncz kell), hogy vannak a horvát országgyűlésen is ilyen, sőt még gorombább kaliberű emberek (ez idézte fel az óriási derűtlenséget), a kik tudnak talán még e-nyább hasonlítottatni a magyar nemzetet, de ez nem igen mozdítaná elő a két nemzet között a jó egyetértést.

Többen szólásra feljegyezve nem lévén, elnök a vitát bezártnak jelentette ki. Baross helyettes előadó Jókai nevében kérte, hogy Jókai holnap szólhasson. A ház ebbe beleegyezett, s ekkor Tiszta a kormányelnök szóla fel, hogy a ma különös Szilágyi által elmondottakra reflectáljon, s tette ezt a többség nagy tetszése közben. A közigazgatási kérdésre nézve ismételte, hogy a jelenlegi, a nemzet történetével egybeforrott rendszer javítását tartja szükségesnek, s csak ha ez nem vezetne célra, fogadna el más rendszert. Ugyancsak Szilágyinak mondta tetszés közt, hogy nem a nemzetek vannak a teoriák kedvéért, hanem a teoriáknak kell alkalmazkodniok a nemzetekhez. Irányival szemben azt mondotta hogy még az etetésnél is itatásnál is, — melyben egyébiránt a szélsőbálnak ía volt része, — nagyobb vesztegetés az, mely a lelket tántorítja meg be nem váltható izérettel és a törvény iránti tisztelet megingásával.

Holnap az előadók szólanak.

A női tan- és iparműhelyek felállítására.

— Egy kis recapituláció és még valami. — Zalai Márktól.

Miniszteri biztos Jágocsy Péterffy József ur nagyszabású felolvasást tartott a nőnevelés fontosságáról bel- és külföldön e czézből tett utazásairól a nőnevelés és munka képesség körül gyűjtött tapasztalatairól és azon számos nőipariskolákról, melyek általa a magas miniszterium és a nagylekű municipiumok segítségével folytán életbe léptek és virágzásra jutottak.

Felolvasó ur örömet fejezte ki a felett, hogy helyben immár alakuló féiben van oly szövetkezet, mely a nők munkásságát és kereskedését tüzte ki czélul mi feladatát természetesen megkönyviti. A nőipar-szövetkezet bizottsága által elkészített programot átvesszván megígéri miniszteri biztos ur, hogy kívánatra beküld egy általa készitendő tervezetet és hogy a bizottság a kettő közül azt választhatja, mely czéljainak és a helyi viszonyoknak leginkább megfelel.

Hogy e felolvasást, a közönség feszült figyelemmel hallgató és éljenzéssel fogadta, magától értetődik.

E nagyhatású beszéd után szót emelt Hajdumegye tanfelügyelője nagys. Kiss József ur, mint a nőipar szövetkezet elnöke, fejtegetvén a nőipariskola és tanműhely szükséges és elodázhatlan voltát. Végtré pedig városunk szeretett polgármestere Simonffy Imre ur ó nagysága a városi törvényhatóság nevében köszönetet szavazott miniszteri biztos urnak szíveségéért.

Es midőn a nagyfontosságú ügynek további támogatását kérné, megkérte, hogy Debreczen városa, mely eddig minden köz-

hasznu intézetet elősegített nemcsak városunkban hanem a fővárosban is hathatósan támogatni fogja a nőipariskola és iparműhelyek felállítását, melyet részéről kiválóan hasznosnak és szükségesnek ismer.

Befejezésül Jágocsy Péterffy József biztos ur buzdítja a kinevezett bizottságot, hogy az életrevaló eszme valóításához mihamarabb fogva, szándékukat írják meg neki, megígérvén, miszerint ő bárhol legyen is az országban, ide fog sietni, hogy Debreczen városában az oly nagy horderejű intézetet életbeléptesse.

Eddig a hivatalos jegyzőkönyv. A mi e után történt, az kevésbé örvendetes. — A saison morte a bizottsági tagok egy részét a szélrózsa minden irányba felé furdokba kisérte, gyűléseink gyéren látogatattak, a női tagokhoz egyetlenegyszer sem volt szerencsénk, a Jágocsy-féle indítvány feledékenységbe menten ad akta tétetett, mintha mi sem történt volna. A bizottság régi alapszabályaihoz ragaszkodott és nem akart semmit sem tudni Péterffy ur módosítványáról.

Csak én, ki azelőtt is a Jágocsy Péterfféle álláspontot foglaltam el, tartottam kötelességemnek kijelenteni, miszerint eme nagyhatású beszéd benyomása alatt még inkább meggyőződtem nézetem helyességéről, szemben a bizottság alapszabályaival, és hogy azt ohajtom, miszerint a nőipariskola a nőiparbizárt megelőzze.

A pyramis csak akkor állhat szilárdan, ha azt alapzatára állítjuk; csucsára kénszerítve, az biztosan elől. A legközelebbi napokban ismét bizottsági gyűlés fog egybehivatni, és ezt követendő egy általános értekezlet.

Miután emagam külön véleményt fejeztem ki, megkerestem a t. tagtárs urak által, hogy nézetem előadásá kíséretében egy általam kidolgozott alapszabálytervezetet is nyújtsak be. Erre pedig azért nem határozhatom el magam, mivel Jágocsy Péterffy J. miniszteri biztos ur kívánatkra ily alapszabályokat ígért, és mivel bizton fel lehet tenni, hogy az, ki évek hosszú során át csak is ennek szenteli munkálkodását, több tapasztalatot szerzett e téren nálam.

Vannak esetek, tisztelt olvasóim, midőn a törpe többet lát az óriásnál. — Ezen eset akkor áll be, ha a törpe az óriás vállaira áll. Nem volna nehéz alapszabályokat összeállítani más létező alapszabályokból, ámde nem ritkán történik az, hogy a gyakorlat tulajadott álláspontnak találja azt, mit az elmélet jónak és helyesnek ismer. En tehát czélszerűnek tartom elfogadni Jágocsy Péterffy ur szives ajánlatát, hogy t. i. az általa készitendő alapszabályokat a helyi szükségletek szerint átídomítsuk.

Nem akarom e helyütt említés nélkül hagyni, miszerint a helybeli nőnevelő intézet érdemes igazgatója Dóczy Gedeon ur mint a nőiparbizárt felállításának egy harczosa a nőipariskola felállításának előadását avval is indokolja, hogy a helybeli reform, egyház ügy is fog a nevelőintézetekhez még 2 felső osztályt kapcsolni, melyben a nővendégek nőiparra fognak oktatattani.

Ez mindenesetre nagy vívmány a gazdagabb és kiváltásos családokra nézve de ezzel a közép és alsóbb osztály mit sem nyer.

Mi nem kerestünk tudományos alapot, nem idegen nyelveket, sem más modoru ismereteket, mi kerestük forrást akarunk nyerni felszerdülő leányaink számára hogy képesek legyenek magukat tisztességesen fenntartani és hasznos ismereteket a családi tűzhelynél is értékesíteni.

A társadalomban kell hogy legyen termelő és fogyasztó közönség. A gazdag családok képezik a fogyasztó közönséget pár excellence mert módjukban van maguk számára munkáltatni a közép és alsóbb osztálynak ellenben kell termelőnek és munkásnak lenni. Minél fogva épen az alsó és közép osztály számára kell első sorban a munkaképesség áldását megnyitni. A népet kell képezzé tenni egyrészt a munkásságra, másrészt pedig nagyobb mérvű megrendelések által minél nagyobb szorgalom kifejtésére buzdítani.

A mi pedig főleg a nőipariskola miha-

„A színész könyvei agyvelejtől származnak, az érző közönségé a szívből. A színész sírása hasonló a Krisztus kinszenvedéséről predikáló hitetlen papééhoz vagy a csalfa imádó könyvehez; jól tudja, hogy nem szereti azt, kielőtt térdénálva cseng, de vágyik elcsábítani.”

„Ugy vagyunk vele a szinpadon mint egy fiom jó társaságban, hol jogaiból minden egyes feloldoz egy kevéskét az egészért. Ki fogja ez ez áldozat mértékét eltalálni s értékelni? Vajjon a kiu rajongó? Semmiestre. — A társaságban a valódi művelt ember, a szinpadon a hidegvérű színész.”

„Es vajjon milyen korában jó a színész? Akkor, midőn telve tüzzel forr a vére? Nehezen. A kit sorsa színészé tette, csak akkor valik szakmájában kitünővé, mikor szenvedélyei kiforttak, feje higgadt s lelkileg magán uralkodó képes. A legjobb minőségű bor karcos míg tul nem forr.”

A színész bizon mentül kevesebb hatással van a közönségre, ha dühög, de minden bizonnyal hat, a dühnek talító utánzásával. Targyalások, ülések termeiben, mindenütt hol egy gyűlékezetre hatni, annak szellemünkkel imponálni akarunk, a körülmények szerint most haragot, gyűlöletet, majd szélnamát, félelmet kell színelni tudnunk, mikor mily hangulatnak kívánjuk hallgatóinkat megnyerni. A mit maga azon érzés természetis mivolta elérni

zepszerűvé, az érzékenység középszerű foka rosszá teszi a színészt; az érzékenység abszolút hiánya teremt meg a nagy színészeket.”

Az észrevételek, melyeket Diderot ezzel kapcsolatban előad ép oly tanulságosak, mint érdekesek. A többek közt azt mondja.

„A színésznek már fülében van a jankáltás forteja vagy pianója a kétségbeesés gesztikulációi könyvrőlük betanulvák, azokat a tükör előtt állapította meg; hangjának fájdalmas reszketése, azok a természetes eljárlások — mind, mind merő alakítás, recitálás, amelyeknek a színész világos tudatában van mielőtt őket közvetlenül fogana be venni; s a melyek — szerencséjére a drámaírónak, a szónöknek, de legfőbbképp neki magának — öt lelkileg éppem nem, csak testileg farszadják ki olyan formán, mint bármely más testgyakorlat.

Akár a Kothurnust, akár a Soccust csatolja fel, csupán különöge merül ki, a benső mozgás, s lelkén átment fordulatok nem hagynak nyomot. A nézők, ti vagyok a kik eme benyomásokat lelketekbe átveszitek. Ti vagyok meghatva, a színész csak elfáradva; mert ő ki fáradt a nélkül hogy meghatva volna; s ti megvagytok hatva anélkül hogy elfáradtatok volna. Ha ez nem ugy lenne, a színészesség volna a legszerencsétlenebb állás a világon. Amő nem maga az a személy, melyet reprodukál, ő azt csak jatsza, de oly híven, hogy még azt a személyt látjátok benne.”

marábbi megnyitásával lehetőség mellett szó azon meggyőződésben hogy ezen iskola szerényen megkezdve nem is kerli sokba azt társadalmi uton minden erőmegfeszítés nélkül lehet megteremténi Ha a város megadja a lakhelyiséget és tüzelő fát, melynek értéke évenként 400 forintra tehető és ha 150 család 4 forintnyi alapítási költséggel és egyszer s mindenkorra 50 krajczárral havonként hozzájárul (6 évi kötelezettség mellett) akkor a női tan és iparműhely meg van alapítva. Remélem és hiszem, hogy Debreczen város lakossága e csekély áldozattól vissza nem riad, midőn ily nagy fontossagu intézmény felállítását tervezetik kiönnön-e pedig, hogy ez ügyet támogatni fogják már saját jól felfogott érdekükéi fogva is — azon családők, kik gyermekek jövőjét az értelmes munkásság solid alapjára akarják építeni.

Irodalom s művészet.

+ Uj zeneművek. Táborosky és Parsch zeneművekeskedésben Budapestben megjelent „Zengő bokor.” 1. Selymes Panna. 2. Szeretni. (Már az aztán valami.) 3. Gyászba borult. 4. Hét utca van a falunkban. 5. A bíróról. 6. A rózsának tövise van. Énekhangra, zongorakísérettel (vagy zongorára külön) szerző: Szentirmay Elemér. Ára 1 ft.

△ A népszínházban vasárnap volt a „Karacsont” című tündéres látványosság premiéreje, zsufolásig telt ház előtt. A darab derekas sikert aratott. A számtalan kép és változás, mely gyorsan követi egymást, alig engedte magához térni a közönséget, mely zívesen engedte magát át a bohóságokon való kacagásnak s a fényes kiállítás bámulásának.

△ „Az amerikai párba”. Balazs Sándor színműve pénteken került először színi a népművész színházban. A darabnak némi kölső hatása volt az ügyes sceniozús és a kitünő játék segítségével. Leghíadatosabb szerepe van benne Márkus Emilianak, kit a közönség nyilt jelenetben kitapsolt. Kivül a fobb szerepeket Jászay Mari, Felekiné, Náday, Nagy Imre, Bercsenyi, Földényi és Szigeti Imre játszták. A színház tömve volt; a szerzőt a második és harmadik falvónas után kihívták.

△ Schnitzer Ignác, ismert író e héten állandón Béc-be költözött. Schnitzer egyike azon nemet íróknak, kik eddig legnagyobb sikerrel folytatták magyar költők németre átírtetését. Petőfi „János Vitéznek”, Szuligeti „Trónkereső”-jének s Jókai „Hős Pály”-jának általa eszközölt német átdolgozása megannyi s ép költői munka is. „Két év mulva” című darabja az ő fordításában van fölve a Burgszínház repertoárjára. Schnitzer e buzgó tevékenységét irodalmunk ismertetése s terjesztése körül folytatni akarja, s e téren ő töle eddigi működése után itélve, derék munkálkodást várhatunk új hatáskörében is.

△ Rákosi Jenő a népszínházról pénteken este bucsuzott el, az igazgatást átadva Erva Lajosnak. A népszínház tagjai emlékül egy nehez babérokoszorút, egy aláírással telt albumot s a zenekar babérokoszorút nyújtották át az igazgatónak. Tihanyi tolmácsok a személyzet érzékeny bucsuját, melyre Rákosi megindultan válaszolt, sok szerencsét kívánva minden tagnak. A távozó igazgató előadás után a Szikszay féle vendéglőben a tagok ti zteletere bucsulakomát adott, melyen számosan felköszöntöttek.

□ Sardou legújabb darabja. A párisi Vaudeville színház legközelebbi udonságáról „Odette”-ról azt írják a francia újságok, hogy mint a „Váljunk el”-ben, Sardou itt is egy törvényi paragrafhusra építette e vigjátékát. A tulajdonképeni cselekvény csak a második felvonásban kezdődik, mert az első csak oly előjáték forma, melyben a modern francia törvényhozás hiányosságáról csvegnek. Mindenféle kétes alakok jelennek meg ebben az első felvonásban. Férfiek, kik megcsalták nejüket, asszonyok, a kik bemocskolták férjeik neveit, arisztokraták, kik légvárait után fejedelmi jóvedelmeket huznak stb. Az összesütkezés, mely körül a darab fordul, ama szerencsétlen következményeket festi, melyeket egy nyomorult asszony ocsmányosága egy becsületes férival

sohasem birt volna, elérni annak ügyes tette-tése. Ez a szónoklás fortélyja Mert ritkán jutunk lelkesültségünk pillanatában színház.

S nem mondjuk-e a közbeszédben: ez az ember jó színész. Persze, hogy nem azt értjük rajta, az illető mélyen érzi, hanem hogy jól tud mutatni olyant amit nem érzi.

Magánéletükben a színészek udvariasak, de hidegek s közömbösek. Inkább érdeklik őket bohó gyönyöreink, mint meghajthatk szenedvéseink; gyakran látam színészt a szinpadon kívül nevetni, de sirni még soha. Hova tessék hát őt azokat az érzelmeket, melyektől eltelve lenni látszanak s a melyeket sajátjuknak hisznek? A deszkákön hagyják mikor kijönnek a színházból, hogy megint akkor vegyék fel, mikor újra játszanak?”

Még egy egész csomó szellemes s szebbnél-szebb mondat idézhetsz Diderot művéből. Ennyi is elég volt azonban teorikán támogatására.

E tema — mondhatná valaki — megfosztja a színművészet minden dicsétől s mélyebb jelentőségétől. — Eppen nem.

Az eszközökön misem mulik; csak az elért hatás jön számításba. Nem az határos hogy a művész mit ér, hanem az, amit ő általa — mi érzünk.

